

dan als vijanden. Als je humanisten vraagt waar ze voor staan dan krijg je een hele mantra: verantwoordelijkheid, tolerantie, zelfontplooiing, mensenrechten, universele waarden, dialoog, verbondenheid. Allemaal mooie dingen voor de mensen, maar dingen waar niemand tegen kan zijn. De boodschap blijft vaag, juist

omdat zij volstrekt oncontroversieel is. Humanisten slagen er in elk geval al een hele tijd niet in hun eigen beginselen inspirerend te verwoorden.

Er is wel gezegd dat het humanisme vandaag de dag geen smoel meer heeft. Zelf heeft u eens gezegd dat het Humanistisch Verbond (HV) vooral blijft steken in 'goede bedoelingen'. Ligt ook daar de oorzaak van de malaise?

Als mensen zeggen dat het HV geen smoel meer heeft, dan komt dat omdat er geen inhoudelijke inspirerende missie meer is. Nederlandse humanisten zijn daar voorzover ik kan waarnemen ook niet meer naar op zoek, omdat ze vinden dat ideologie in het postmoderne tijdperk geen rol meer speelt. Het dominante verhaal van de afgelopen decennia was het verhaal van het einde van de grote verhalen – en dat hebben we allemaal als zoete koek geslikt. Maar de neoliberale jaren 90 zijn voorbij, de tijden zijn veel grimmiger geworden en wie bleef nadenken is alweer tot inkeer gekomen.

De filosoof Paul Cliteur predikt een vorm van oecumenisch humanisme met een rehabilitatie van het 'grote

verhaal'. Moeten we terug naar de traditionele humanistisch liberale opvatting met zijn rotsvaste geloof in universele mensenrechten?

Ik ben het met Cliteur eens dat we de canon van het humanisme moeten herontdekken, maar wie universeel wil zijn pretendeert een objectief standpunt in te kunnen nemen buiten en boven alle culturen – en zo'n standpunt is er niet. Cliteur doet hetzelfde als de religieuze fundamenta-

'Zo trots op onze superieure westerse beschaving hoeven we niet te zijn'

listen die hij bestrijdt: zijn eigen liberale geloof uitroepen tot universele waarheid. Superieure culturen bestaan niet. Er zijn geen goede filosofische argumenten voor een objectief geloof. Je kunt voor sommige geloven betere argumenten aandraagen dan voor het andere geloof, maar uiteindelijk houdt het op. Op dat moment zeg je: dit is mijn geloof.

Is dat geloof dan niet in laatste instantie een arbitraire zaak?

Ik denk dat het bijna een emotio-

neel geloof is, want als ik puur rationeel ben denk ik dat het er somber uit ziet in de wereld. De liberale moraal van Cliteur wordt in elk geval niet universeel toegepast: overal zie je dat culturen op een andere manier omgaan met leven en dood, seks en macht, schaarste en overvloed – dat is een simpele constatering. De Europese,

verlichte cultuur heeft zich altijd laten voorstaan op waarden als rationaliteit, vrijheid en tolerantie, maar ze heeft een eeuw vol massaslachtingen en genociden achter zich die miljoenen het leven hebben gekost. Zo heel erg trots op onze superieure westerse beschaving hoeven we dus niet te zijn.

Politiek gezien ben ik bang dat al die ophef over de westerse vrijheid en tolerantie de laatste tijd vooral een excuus is voor discriminatie en intolerantie jegens allochtonen. Cliteur houdt een kruistocht tegen de moslims in Nederland. Hij wil dat iedereen zich tot het liberale humanisme bekeert - al dan niet na een inburgeringcursus. De atheïstische strijd tegen de kerk had iets heroïsch in de tijd dat de dominee en de pastoor het nog absoluut voor het zeggen hadden – ze mist elke pointe als het gaat om een minderheidsgroep die sinds de aanslagen van 11 september als een vijfde colonne wordt beschouwd en van overheidswege actief wordt gecriminaliseerd.

In de documentaire 'Bowling for Columbine' van Michael Moore wordt treffend weergegeven hoe onder het Amerikaanse volk een culture of fear is ontstaan door selectieve berichtgeving